

імені М.П.Драгоманова

Вісник

Випуск 4

Київ -2002

ВІСНИК: Збірник наукових статей викладачів, докторантів, аспірантів Національної педагогічного університету імені М.П.Драгоманова /Укл.: П.В.Дмитренко, Л.Л.Макаренко, О.П.Симоненко. - К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2002. - Випуск 4. - 165 с.

У збірнику розміщені статті професорського-викладацького складу, докторантів і аспірантів НПУ імені М.П.Драгоманова як результат наукових досліджень з теорії і технологій навчання та виховання в системі освіти, змісту освіти, форм, виховання, соціальної та трудової адаптації дітей з вадами розвитку, проблем гуманітарних, природничо-математичних, соціально-економічних і екологічних проблем.

Редакційна колегія:

Шкіль М.І. - академік АПН і АНВШ України *{відповідальний редактор}*, доктор фізико-математичних наук, професор, ректор НПУ ім. М.П. Драгоманова;
Дмитренко П.В. - кандидат педагогічних наук[^], професор;
Андрусишин Б.І. - доктор історичних наук, професор;
Бондар В.І. - академік АПН України, доктор педагогічних наук, професор;
Борисенко В.Й. - доктор історичних наук, професор;
Болгарський А.Г. - кандидат педагогічних наук, професор;
Бровдій В.Ж. - дійсний член Української екологічної академії, наук, доктор біологічних наук, професор;
Вовк Л.П. - доктор педагогічних наук, професор;
Волинка Г.І. - доктор філософських наук, професор, головний академік-секретар УАПН;
Даниленко В.М. - доктор історичних наук, професор;
Дубогай О.Д. - доктор педагогічних наук, професор;
Закович М.М. - доктор філософських наук, професор;
Жалдак М.І. - академік АПН України, доктор педагогічних наук, професор;
Капська А.Й. - доктор педагогічних наук, професор;
Коршак С. В. - кандидат педагогічних наук, професор;
Кузьмінець О.В. - доктор історичних наук, професор;
Мацько Л.І. - академік АПН України, доктор філологічних наук, професор;
Мороз О.Т. - академік АПН України, доктор педагогічних наук, професор;
Пасічник Ю. А. - доктор фізико-математичних наук, професор;
Пастухов В.П. - кандидат юридичних наук, професор;
Працьовитий М.В. - доктор фізико-математичних наук, професор;
Романовська Ю.Ю. - кандидат філологічних наук, професор;
Слюсаренко А. Г. - доктор історичних наук, професор;
Трегуб І. Г. - кандидат педагогічних наук, доцент;
Фолічова Л.І. - доктор психологічних наук, професор;
Хропко П.П. - академік АПН України, доктор філологічних наук, професор;
Шут М.І. - член-кор. АПН України, доктор фізико-математичних наук, професор;
Ядренко М.Й. - доктор фізико-математичних наук, професор;
Ярошенко О.Г. ~ доктор педагогічних наук, професор.

Рекомендовано Вченою радою
НПУ ім. М.П.Драгоманова 28 лютого 2002 р.

© Редакційна колегія, 2002

© Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова, 2002

<i>Яременко О. О.</i>	
СОЦІАЛЬНО-ОЗДОРОВЧА РЕКРЕАЦІЯ ЛЮДИНИ ЗАСОБАМИ ПРИРОДИ (ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД).....	147
<i>Яременко Т.Г.</i>	
ФОРМАЛЬНО-СЕМАНТИЧЕСКАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ ВЕРБАЛЬНЫХ БЛОКОВ ЛОВ ДЕНЬ и УТРО.....	151
<i>Ярошенко І.М.</i>	
ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОГО ПОНЯТТЯ "ДРІБ" У УЧНІВ З ТЯЖКИМИ ВАДАМИ МОВЛЕННЯ.....	155

Наукове видання

В І С Н И К

Матеріали подані мовою оригіналу
(українською, російською, англійською)

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

Підписано до друку 28.01.2003 р.
Формат 60x84/16. Наклад 100 прим.
Зам. № 43

Віддруковано з оригіналів.

01030, м.Київ, вул. Пирогова, 9, кім. 221-а, тел. 239-30-85
Редакційний відділ ННЦ "НІТ" НПУ ім. М.П. Драгоманова
01030, м.Київ, вул. Пирогова, 9, тел. 239-30-26
Друкарня ННЦ "НІТ" НПУ ім. М.П. Драгоманова

СОЦІАЛЬНО-ОЗДОРОВЧА РЕКРЕАЦІЯ ЛЮДИНИ ЗАСОБАМИ ПРИРОДИ (ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД)

Людський організм у його сучасному вигляді склався протягом мільйонів років. Він перетворився в стійку внутрішню пов'язану систему. Хоча за мільйони років несприятливе життєве середовище не раз впливало на людей, їх фізіологія та психіка встигали пристосуватися до них, своєчасно відреагувати захисними стійкими змінами. Але ніколи за історію людства зміни біосфери не були такими масовими та спонтанними, як в епоху сучасної урбанізації.

Середовище існування людини визначається двома складовими - природним доквіліям та соціальним оточенням. Саме тому проблему формування здорової генерації слід розглядати з урахуванням двох напрямків - екологічного та соціального. Отже, при характеристиці життєдіяльності людини як біосоціального об'єкту, не можна обмежуватися лише аналізом фізико-хімічних умов життя. Першочергове значення для пояснення факторів здоров'я, мають соціальні умови, які разом з природними складають навколишнє середовище існування людини. Але здоров'я людини - категорія не тільки соціальна, але й еколого-економічна, оскільки безпосередньо впливає на ефективність використання виробничої сили, визначає продуктивність праці, і, в кінцевому результаті, рівень життя. В індустріально розвинених країнах, зниженні функціонального потенціалу людини, а також різні хвороби системи травлення та дихання можуть бути викликані не тільки розладами існуючої природної системи, а й емоційними та психічними-негараздами соціальної системи. Джерелом цих розладів є негативний вплив оточення, швидкі темпи урбанізації, нервово-інформаційні перевантаження та підвищення стресових ситуацій, і особливо погіршення екологічної ситуації (адже між забрудненням навколишнього середовища, бідністю, голодом і різного роду захворюваннями існує "пряма зв'язок"). Але існує і інший аспект цього питання.

Слід підкреслити, що статистика смертності не висвітлює усі епідеміологічні проблеми людства. Багато хвороб не є причинами смерті, але вони значно знижують якість життя людини, її наповненість та ритм. Адже навіть "найпростіші" хвороби потребують медичних консультацій та лікування, що спричиняє витрати часу, грошей, людської енергії.

Ефективною альтернативою такому медичному лікуванню, принаймні для деяких

звичайних хвороб, або як профілактика проти них, може бути фізична активність людини, особливо на: природі, та активний стиль життя. Дослідження вчених підтверджують, що активні люди загалом набагато здоровші. Активний стиль життя впливає на здоров'я багатьма шляхами.

Прекрасний ландшафт не завжди викликає естетичне почуття у молоді. Для неї природне середовище, це запрошення до діяльності. Це місце, щоб щось робити. Для дітей, особливо, природне оточення означає активну природу; більш старші люди віддають перевагу таборам на виживання ніж екологічним експедиціям у природні парки. Тому зарубіжні вчені рекомендують пов'язати екологічну освіту з обов'язковою фізичною діяльністю і обов'язковими прямими контактами та експериментальним вивченням тваринного та рослинного світу. Вони вважають, що заняття на природі є необхідними не лише для вивчення довкілля на основі особистого досвіду, не лише для виховання у молоді здатності до співробітництва, до участі у загальній справі, але й для загального оздоровлення дитини, тобто дозволяє вирішувати не тільки освітні та виховні, а й оздоровчі завдання.

Умови сучасного міста та міського життя не потребують від людини багато фізичної активності, адже людина має природний інстинкт збереження енергії, тому часто її приваблює діяльність, яка не потребує значних затрат енергії, такі як перегляд телепередач, прослуховування музики, гра на комп'ютері і т. ін. Ці тенденції спонукають до того, що люди не продуктивно використовують свій час. Відсутність різноманітності та збалансованості утруднює створення більш активного суспільного способу життя. Це і є завданням освітніх закладів, громади, екологічних агенцій, які повинні включитися у цей процес. Міра "внюоченості" звичайних людей у цей процес буде мірою його успіху. Адже активний підхід до свого здоров'я починається з активного, підходу до свого життя і включає значні зміни у звичках людини, доцільному використанню її вільного часу та вибір такої фізичної активності, яка б підходила конкретно цій людині та приносила їй радість.

Які ж екологічні агенції можуть займатися вирішенням цих завдань? ,

По-перше, це науково-методичні центри польової роботи, які організовані майже у всіх країнах Західної Європи та запроваджують не тільки безпосереднє вивчення природи школярами і студентами, а й пропагують здоровий спосіб життя, спонукають до власних досліджень впливу природи на людський організм у лабораторіях та бібліотеках центру. Відповідно до власних програм центри організують польові практикуми з екології, біології, географії, орнітології, ґрунтознавству, що високо цінуються зарубіжними педагогами не тільки як спосіб підвищення науковості природничої освіти та засіб здійснення зв'язків між предметами, а також як ефективний засіб, підвищення часу перебування на свіжому повітрі при активній діяльності, що сприяє профілактиці різних захворювань..

, , Важливе місце у залученні до здорового способу життя займають заповідники. Вони створені у багатьох країнах. У Бельгії та Німеччині вони фінансуються, головним чином, на ^сопїти громадських організацій (при підтримці уряду), а у Великобританії та

Голландії, крім того, і на кошти держави. У заповідних місцях велике розповсюдження отримали польові маршрути, які є новим підходом до проведення екскурсій. Вони стимулюють інтерес учнів до пізнання та вивчення природи, сприяють інтеграції знань з природничих та суспільних дисциплін забезпечують комплексний підхід, до вивчення довкілля. Польові маршрути; позитивно, контрастують з класною роботою та дозволяють знаходитись на свіжому повітрі довгий час.

Крім вищезазначених освітніх закладів існують організації, які забезпечують природоохоронну та оздоровчу діяльність у позаурочний час. Це організації молоді з охорони навколишнього середовища, природоохоронні робочі табори, шкільні клуби, музеї, зооокеани, центри з вивчення проблем довкілля, молодіжні секції науково-природничих об'єднань, особливі групи з охорони природного середовища, неспеціальні молодіжні організації (скаути, юні фермери, релігійні, політичні та громадські молодіжні групи і т. ін.)

У розвитку позашкільної діяльності велика заслуга належить Союзам Молоді з вивчення та охорони природи. Першою з подібних організацій у Європі був Нідерландський Союз Молоді з вивчення природи, заснований ще у 1923 році для підлітків, юнаків та дівчат 12-23 років,

Аналіз програм діяльності молодіжних екологічних організацій дозволяє виділити два основних напрямки: 1. Вивчення природного середовища та взаємозв'язки природи та суспільства, впливу природи на людину; 2. Використання отриманих знань на практиці.

Таким чином, діяльність молоді охоплює як науково-природничі, так і соціальні аспекти екологічних проблем.

Певний методичний інтерес викликає серія розробок природоохоронної діяльності Екологічних груп, куди входять члени клубів з охорони природи, служби програм Міжнародного Бюро Скаутів у співробітництві з Міжнародним Союзом охорони природи та природних ресурсів, Міжнародним Бюро дикої природи та іншими організаціями.

Ці методичні розробки побудовані за певною схемою: теоретичний матеріал та фактичні дані, що сприяють розумінню екологічних проблем стосовно ресурсів, що вивчаються. У цих розділах розкривається роль води, повітря, ґрунтів, рослинних та тваринних організмів у природному комплексі, підкреслюється їх незамінна роль у природі та у житті людини і вплив на неї. Далі йде серія практичних завдань та вказівки щодо їх проведення. Слід визначити виховну та оздоровчу спрямованість позашкільної екологічної діяльності молоді у спеціальній рубриці, де розкриваються питання поведінки в природі та позитивного її впливу на людину. •

При підтримці з боку національних екологічних організацій, зокрема таких, як Британський Трест Амасторів Природи, Голландський Інститут з Екологічної Освіти та ін. широке розповсюдження отримала практика організації спеціальних таборів. Вони створюються у резерваціях, природних парках та рекреаційних зонах. Учасники цих таборів не тільки вивчають екологічні особливості району розташування табору, не тільки розвивають екологічні практичні навички, вирішальною ознакою цих таборів є

створення нових соціальних зв'язків та апробація нових соціально-педагогічних технологій, невід'ємною складовою яких є стимулювання здорового способу життя, загальне оздоровлення молодшої людини. В таких таборах, по-перше, стихійно концентруються суспільні відносини, а по-друге, відбувається процес цілеспрямованого виховання молоді. Таким чином, з'являється комплекс об'єктивних та суб'єктивних факторів, який є по суті соціально-педагогічною системою і який формує людину.

Багато країн Північної Європи, таких як Бельгія, Голландія та ін. включають екологічні агенції у число організацій, які мають справу з пропагандою здорового способу життя. Такі агенції практикують комплексивний (comprehensive) підхід (цей підхід обіймає низку проблем: екологія+суспільство+здоров'я і т. ін.), що включає інтеграцію пропаганди здоров'я у екопрограми та проекти. Така інтеграція потенційно може розширити низку заходів, які вживаються у сучасному суспільстві для збереження здоров'я своїх громадян і для покращення якості їх життя.

Спеціальні рекреаційні центри, співпрацюючи з екологічними агенціями, наприклад, з місцевими головами Суспільств Захисту Природи, можуть бути також позитивною силою для повернення членів суспільства "назад до природи". Такі центри пропонують регулярні однодобові подорожі до сільських місцевостей та парків. Члени таких центрів регулярно здійснюють роботу щодо запобігання забруднення навколишнього середовища, розчистки занедбаних та покинутих ділянок та підготовки їх до озеленювання та створення рекреаційних зон.. Не менш важливими є заходи по усвідомленню мешканцями певного району, чи то громади, того впливу, який має наше природне оточення на якість нашого життя.

Річ у тому, що природа зміцнює та покращує як біологічні, так і психологічні сфери нашого життя. Взаємодія з тваринами та рослинами може знімати стрес, нормалізувати роботу нервової системи, психіку в цілому.

У доповідях на 2-му Міжнародному симпозіумі з проблем взаємовідносин між людиною та тваринним світом (США, 1985) відзначалося, що навіть короткочасне споглядання акваріумних рибок є ефективним засобом для заспокоєння нервової системи, зняття стресу, нормалізації кров'яного тиску, подолання синдрому напружених станів, боротьби з безсонням і т. ін.

Крім того, взаємодія людей з тваринами може суттєво сприяти гармонізації їх міжособистісних стосунків.

За допомогою методики "Кінетичний малюнок сім'ї" вивчався вплив домашніх тварин на сприйняття дитиною психологічного клімату сім'ї. У експерименті порівнювались результати у сім'ях, де була якась тварина (собака, кіт, папуга і т. ін.), і в сім'ях, де тварин не було. Виявилось, що в першій групі діти сприймають сімейні умови як більш сприятливі, рівень конфліктності та стурбованості значно нижчі, і показники почуття неповноцінності та ворожесті вдвічі нижче, ніж у сім'ях, де тварин нема.

Не випадково, що коли у сім'ї склалися стосунки відчуженості, психотерапевти іноді рекомендують завести, наприклад, собаку. Тоді з'являється така спільна діяльність, яка починає визначати міжособистісні стосунки людей.

Здоров'я індивідумов є важливим компонентом якості життя. Добре, здоров'я" - це могутнє підґрунтя на якому можуть бути побудовані інші компоненти якості життя, включаючи соціальний розвиток та розвиток культури певного суспільства. Ось чому програми екологічних агенцій повинні бути спрямовані на те, щоб відкрити особистості вищезгадані можливості взаємодії зі світом природи, і в цьому випадку екоосвіта стає фактором загального розвитку та формування особистості'.

Яременко Т.Г.

ФОРМАЛЬНО-СЕМАНТИЧЕСКАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ ВЕРБАЛЬНЫХ БЛОКОВ ЛОВ ДЕНЬ И УТРО

Отмечая множественность научных подходов к изучению словарного состава, надо особо подчеркнуть, что они (различный подход) не противопоставлены и не противоречивы, а наоборот, гармонично дополняют друг друга. Использование новых теоретических положений, категориального аппарата способствует развитию общей теории лексической номинации и лексической категоризации. К таким категориям, активно используемым при изучении различных категорию времени. Изучение времени в языке основывается на расчленении понятия времени на время объективное (естественное), понятийное и грамматическое (А.Г. Баранов, А.И. Бондар, А.В. Бондарко и др.).

Значительный вклад в изучение вопроса внесли работы, посвященные анализу выражения категории времени лексическими средствами разных частей речи и словосочетаниями (Т.В. Горячева, А.Д. Зверев, П.И. Белоусенко М.В. Всеволодова и др.) в современном русском языке, в древнерусском (Р.В. Болдырев, Л.В. Вялкина, Н.В. Ивашина и др.) и близкородственных украинском и белорусском языках (Д.Й. Ганіч, А.П. Груцо, В.Д. Евтухов и др.); работы по сопоставительному изучению русского и других языков (Л.В.Гарская, Н.А.Жабийская, Н.В.Корнеева и др.).

Практически не разработан вопрос о глаголе с лексическим временным значением; до сих пор эта часть речи привлекала исследователей с точки зрения его видо-временных характеристик (Е.И.Прокопович, С.О.Соколова, Н.П.Шумарова, Р.Эберенц и др.), как ядро функционально-семантического поля темпоральности (А.В.Бондарко).

В результате проведенных исследований было выдвинуто несколько лексико-семантических классификации темпоральной лексики (М.В.Всеволодова, В.Б.Евтюхин, М.В.Крылова и др.), отличающихся большей или меньшей детализацией.

В данной работе нами рассматриваются глаголы, мотивированные существительными, входящими в класс слов существительных со значением времени, выделенных М.В.Всеволодовой [2]. Остановимся лишь на подклассе а) названий основных частей суток: утро, день, вечер, ночь и б) названии частей суток по положению солнца: полдень, полночь*, рассвет, сумерки, заря, восход, закат, заход солнца (эти паритивы представляют собою для моменты, точки во времени (полночь, полдень), или относительно